

Ensi- ja turvakotien liiton puheenvuoro 11.11.2009 hallituksen esityksestä HE 225/2009 vp lastensuojelulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

10 § Ensi- ja turvakotien liitto haluaa kiinnittää huomiota *tutkintavankien lasten asemaan* vankilassa. Lakimuutosehdotuksessa sanotaan, että lapsi voidaan sijoittaa myös tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle. Tutkintavankeus merkitsee usein erityisiä rajoituksia vangille ja tällöin on erityisen tarkasti harkittava onko lapsen edun mukaista olla vanhempansa mukana vankilassa. Vaikka rajoitukset kohdistuvat vankiin, niin niillä on merkitystä myös lapsen arkielämän kannalta tilanteessa, jossa tutkintavanki on lapsen pääasiallinen hoivaaja.

Ehdotuksen perusteluosion mukaan myös vastasyntyneiden osalta tulee tehdä päätös vankilaan sijoittamisesta. Näin ei ole aina aiemmin tapahtunut. Päätöksen tekeminen kaikista vankilassa olevista lapsista on tärkeää lapsen edun kannalta ja tekee vauvoista näkyviä vankilaorganisaatiossa.

13 a § Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa muutosehdotusta, jonka mukaan *päätöksenteko lapsen sijoittamisesta vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman kanssa vankilaan* siirretään vankeinhoitolaitokselta lastensuojeluviranomaiselle. Ehdotettu muutos mahdollistaa lapsen edun kokonaisvaltaisen arvioinnin.

Liiton kannan mukaan lastensuojelun tarve tulisi aina selvittää, kun lapsi tulee vankilaan vanhempansa mukana. Ehdotettu muutos päätöksentekojärjestelmään tuo selkeyttä työkäytäntöihin.

25 a § Ensi- ja turvakotien liitto ei kannata sitä, että lastensuojelulakiin lisätään uusi lastensuojeluasian vireille tulon muoto. Esityksessä kuvattu pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi on sisällöltään ja seurauksiltaan identtinen lastensuojeluilmoituksen kanssa: pyyntö pitää tehdä välittömästi, kun tarve on havaittu ja sen perusteella lastensuojelun sosiaalityöntekijän on arvioitava sekä kiireellisten toimenpiteiden että lastensuojelun tarpeen selvityksen tarve. Ainoa ero on käytetty termi sekä se, että pyyntö voidaan tehdä vain yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa. Esityksestä ei käy täysin selville voisiko työntekijä tehdä pyynnön pelkästään yhteistyössä lapsen kanssa ja pitääkö molempien vanhempien olla mukana yhteistyössä.

Ensi- ja turvakotien liiton käsityksen mukaan lastensuojeluilmoitusta koskevan pykälän nykyinen muotoilu ei millään tavalla estä lastensuojeluilmoituksen tekemistä yhteistyössä lapsen ja perheen kanssa. Hyvän ammattikäytännön mukaisesti näin monin paikoin toimitaan aina kun se on mahdollista.

Vanhempia voidaan myös tukea ottamaan itse yhteyttä lastensuojeluun, jotta he saisivat tietoa lastensuojelun tarjoamista tukimuodoista.

Lakiesityksen perusteluissa esitetyt syyt uuden vireilletulomuodon lisäämiselle (yhteistyön vaikeutuminen perheen kanssa, lastensuojelun työntekijöille esitetyt epämääräiset neuvottelukutsut, s.23) viittaavat ammatti- ja yhteistyökäytäntöjen kehittämisen tarpeeseen eivätkä ratkea käytettäviä lakitermejä muuttamalla.

Edeltävän perusteella Ensi- ja turvakotien liitto katsoo, että lakiesityksen mukainen pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi on tarpeeton ja on pikemminkin käytäntöjä hämärtävä kuin niitä selkiyttävä eikä sitä tulisi sisällyttää lakiuudistukseen.

25 c §

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa ennakkollista lastensuojeluilmoitusta, jonka tarkoituksena olisi ensisijaisesti turvata odottavalle äidille ja lapsen tulevalle perheelle riittävät tukitoimet jo raskausaikana. Päihdeongelmien hoitoon erikoistuneiden ensikotien työn kautta on nähtävissä, että hoidon vaikuttavuus on parempi silloin, kun hoito alkaa jo raskausaikana.

Raskauden aikaisella äiti-vauvatyöskentelyllä voidaan vaikuttaa äidin kuntoutumiseen, lapsen kehittymiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Tällä hetkellä raskaana oleva päihdeongelmainen ei välttämättä pääse hoidon piiriin, ja perusteluna käytetään usein sitä, ettei lastensuojelun asiakkuus voi alkaa ennen lapsen syntymää. Myös vankilassa on jatkuvasti odottavia äitejä, jotka eivät ole äiti-lapsiosastolla, mutta jotka hyötyisivät raskaudenaikaisesta työskentelystä. Ensi- ja turvakotien liiton mielestä 25 c §:n toinen momentti ei tätä taustaa vasten riittävästi selkiytä tukitoimien oikeutusta raskausaikana lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Liitto haluaa nostaa esille, että uudistuksen toteutuminen käytännössä edellyttää että tukea, hoitoa ja kuntoutusta on myös tarjolla näissä erityistilanteissa.

Ensi- ja turvakotien liiton mielestä olisi tarkoituksenmukaisempaa ja lastensuojeluilmoitusten käytäntöä yhtenäistävää, että myös ennakkollinen ilmoitus tehtäisiin lastensuojeluun, jossa on kokonaiskäsitely myös synnytyksen jälkeen annettavista tukitoimista.

37 §

Lastensuojelulain muutosehdotuksessa esitetään, että *lasten vankilaan sijoituksen ikäraja* on kaksi vuotta ja että alle kolmevuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii. Liitto korostaa lapsen edun yksilöllistä ja kokonaisvaltaista arviointia, mikä ei perustu vain ikärajaan. Lapsen tilanteen kokonaisvaltainen arviointi on ikää merkittävämpi tekijä myös tutkimuksen mukaan. Aina ei ole vauvan edun mukaista olla äitinsä kanssa vankilassa.

Ehdotettu perheosaston perustaminen vankilaan on erinomainen muutos oikeaan suuntaan. Perheosastoa perustettaessa on huomioitava, että mahdollisimman avoimet olosuhteet ovat lapsen edun mukaisia. Lapsen yhteydet normaaliin arkielämään ja vankilan ulkopuolella oleviin omaisiin,

kuten toiseen vanhempaan ja sisaruksiin, on tärkeä turvata. Lapsen liikkumisen vankilan ulkopuolelle tulee myös olla mahdollisimman mutkatonta.

Lapsista kerättävien tietojen dokumentointiin pitää saada selkeä ohjeistus. Vankila saa pitää rekisteriä vain vangeista. Jos perheosasto ei ole lastensuojeluyksikkö, niin mitkä ohjeet koskevat lapsista kerättäviä tietoja? Dokumentoinnin puute on ollut vakava ongelma nykyisillä äiti-lapsiosastoilla. Ilman tilastoituja tietoa on vaikea tai peräti mahdotonta arvioida lapsen etua vankilassa säännönmukaisesti ja systemaattisesti.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa *uuden perheosaston henkilökunnaksi* on ehdotettu kahta ohjaajaa ja viittä lastenhoitajaa. Esityksessä yhteiskunnallisissa vaikutuksissa sanotaan, että osaston tavoitteena on lisätä mahdollisuuksia lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen hoitamiseen sekä valmistaa perhettä vankeusrangaistuksen jälkeiseen aikaan. Liitto haluaa tuoda esille vakavan huolensa, että tämä tavoite ei toteudu esitetyllä henkilökuntarakenteella. Äideillä on mm päihde- ja mielenterveysongelmia ja he tarvitsevat usein voimakasta tukea vanhemmuuteen. Äidin ja pikkulapsen yhtäaikainen hoitaminen on erityisosaamista vaativa työ, josta ensikodeissa on pitkäaikainen kokemus. Äidit voivat mahdollisesti osallistua vankilan muuhun kuntouttavaan ohjelmatyöhön, mutta vankeinhoidossa ei ole erityistä ohjelmaa vanhemmuuden taitojen tukemiseen tai perhetyöhön.

Vankilan perheosaston perustaminen saattaa lisätä *isien* tietoisuutta siitä, että he voivat ottaa pienen lapsensa mukaan vankilaan silloin kun se on lapsen edun mukaista. Isien mukana olo on huomioitava käytännön järjestelyjen lisäksi myös työn sisältöjen kehittämisessä.